

శ్రీశ్రీ సాహిత్యం - అభ్యుదయ దృక్పథం

డా. మదనపల్లి సుబ్రహ్మణ్యం

అకాడమిక్ కన్సల్టెంట్, ఇన్స్టిట్యూట్ ఆఫ్ అడ్వాన్స్డ్ స్టడీ ఇన్ ఎడ్యుకేషన్, శ్రీ వెంకటేశ్వర
విశ్వవిద్యాలయం, తిరుపతి

సారాంశం:

ఈ పరిశోధన పత్రం రాజకీయ, సామాజిక, ఆర్థిక మార్పుల నేపథ్యంలో ఆధునిక తెలుగు సాహిత్య వికాసాన్ని విశ్లేషిస్తుంది. ముఖ్యంగా సామాజిక చైతన్యానికి ప్రతీకగా నిలిచిన శ్రీశ్రీ కవిత్వాన్ని కేంద్రంగా చేసుకొని ఈ అధ్యయనం సాగుతుంది. అప్పటి రాజకీయ వ్యవస్థలు, పెట్టుబడిదారీ దోరణులు సాహిత్య స్వరూపాన్ని ఎలా ప్రభావితం చేశాయో ఈ పత్రం వివరిస్తుంది. శ్రీశ్రీ కవిత్వం సామాజిక అన్యాయాలు, వర్గ దోపిడీ, అసమానతలను ప్రశ్నించిన బలమైన ఆయుధంగా అవతరించింది. ఆయన రచనలు శ్రమజీవులు, పీడిత వర్గాలు, నిరుద్యోగులు వంటి అణగారిన వర్గాలకు స్వరం ఇచ్చాయి. వచన సాహిత్యం ప్రజల జీవిత అనుభవాలను ప్రతిబింబిస్తూ సామాజిక మార్పుకు సాధనంగా మారింది. మార్క్సియ భావజాలం శ్రీశ్రీ కవిత్వానికి మౌలిక ఆలోచనా పునాది అయింది. వర్గ పోరాటం, సమానత్వం, మానవ గౌరవం వంటి అంశాలు ఆయన కవిత్వంలో ప్రధానంగా కనిపిస్తాయి. వ్యక్తిగత భావాల కంటే సామూహిక వేదనలకు ఆయన ప్రాధాన్యం ఇచ్చాడు. కవిత్వాన్ని సమాజానికి బాధ్యత కలిగిన సాధనంగా భావించాడు. ఆధునిక తెలుగు కవిత్వానికి దిశానిర్దేశం చేసినవాడిగా శ్రీశ్రీ నిలిచాడు. ప్రజాస్వామ్య చైతన్యాన్ని పెంపొందించడంలో ఆయన సాహిత్యం కీలక పాత్ర పోషించింది. సామాజిక మార్పుకు సాహిత్యమే దిక్సూచి అన్న విశ్వాసాన్ని ఈ అధ్యయనం ప్రతిపాదిస్తుంది.

ముఖ్య పదాలు (Keywords): శ్రీశ్రీ, సామాజిక చైతన్యం, అభ్యుదయ సాహిత్యం, వర్గ పోరాటం, ఆధునిక తెలుగు కవిత్వం

సాహిత్య తరంగిణి

(తెలుగు పరిశోధన పత్రిక)

Indexed in: Google Scholar, Academia, Internet Archives etc.
A Peer-Reviewed Telugu Journal; Volume-1, Issue-2, (Oct-Dec), 2024

ఆ కాలంలో జరిగిన రాజకీయ మార్పుల వల్ల సాహిత్యంలో మార్పులు గణనీయంగా కనిపించాయి. కవి తన భావాలను వ్యక్తపరచే విధానంలో కొత్త దృక్పథాన్ని స్వీకరించాడు. శ్రీశ్రీ తన రచన ద్వారా ప్రజలలో పోరాట స్ఫూర్తిని నాటాడు. ప్రపంచంలో ఆధునిక భావజాలం వేగంగా వ్యాప్తి చెందుతున్న సమయంలో భారతదేశంలో కూడా సామాజిక చైతన్యం పెరిగింది. ఈ చైతన్యం వచన సాహిత్యంపై ప్రభావం చూపింది. ప్రజల జీవితాల్లో ఉన్న కష్టాలు, అసమానతలు, అణచివేతలు వచన సాహిత్యంలో ప్రతిబింబించాయి. దీనివల్ల వచన సాహిత్యం ప్రజల గుండెలకు చేరువైంది. ఆర్థిక పరిస్థితులు మారడంతో జీవన ప్రమాణాలు ప్రభావితమయ్యాయి. ఈ మార్పులు కవుల ఆలోచనల్లో స్పష్టంగా కనిపించాయి. సామాజిక న్యాయం, సమానత్వం, స్వచ్ఛ వంటి భావనలు వచన సాహిత్యంలో ప్రధాన అంశాలుగా నిలిచాయి.

కాలక్రమేణా వచన సాహిత్యం సామాజిక మార్పుకు సాధనంగా మారింది. కవులు తమ రచనల ద్వారా ప్రజలను ఆలోచింపజేశారు. అన్యాయాలను ప్రశ్నించే ధోరణి బలపడింది. సామాజిక పరిస్థితులపై శ్రీశ్రీ చేసిన విమర్శలు తీవ్రంగా ఉండేవి. ఆయన కవితల్లో సామాజిక సమస్యలపై స్పష్టమైన అభిప్రాయాలు వ్యక్తమయ్యాయి. పీడిత వర్గాల జీవితాలను తన రచనల ద్వారా వెలుగులోకి తెచ్చాడు. 20వ శతాబ్దం ప్రారంభంలో వచన సాహిత్యం సామాజిక చైతన్యాన్ని పెంపొందించడంలో కీలక పాత్ర పోషించింది. దీనివల్ల ప్రజలు తమ హక్కులపై అవగాహన పొందారు. రాజకీయ, ఆర్థిక, సామాజిక సమస్యలపై చర్చలు విస్తరించాయి.

సమాజంలో ఒక నూతన ఆలోచనా ధోరణి ఏర్పడింది. ఆధునిక సాహిత్యం ప్రజల జీవనంతో ముడిపడి అభివృద్ధి చెందింది. వచన సాహిత్యం సమాజ మార్పుకు ప్రధాన ఆయుధంగా మారింది. శ్రీశ్రీ సాహిత్య స్ఫూర్తి :- శ్రీ రంగ శ్రీశ్రీ రచనల ప్రభావం వలన అభ్యుదయ సాహిత్యానికి గట్టి పునాది ఏర్పడింది. సామాజిక సమానత్వం, మానవతావాదం వంటి విలువలను తన రచనల ద్వారా ప్రజల్లో వ్యాప్తి చేశారు.

“ఈ కవితాన్నే ఆది ముద్ర ఒక నవరసం ఓ నవనాదికి ఒక కల్ప వేదికగా పరిగణించాలి. సామాజిక చైతన్యానికి - గమ్యాన్ని కవి యుక్తి సాహిత్య సృష్టి నిర్దేశిస్తుంది.” అని కొందరు ప్రజ్ఞావంతులు అభిప్రాయపడ్డారు.

సాహిత్య తరంగిణి

(తెలుగు పరిశోధన పత్రిక)

Indexed in: Google Scholar, Academia, Internet Archives etc.
A Peer-Reviewed Telugu Journal; Volume-1, Issue-2, (Oct-Dec), 2024

సమాజ వ్యవస్థలకు అద్దంపట్టే సాహిత్య స్వరం. ఆధునిక యుగంలో రోజువారీ పరిణామాలు సాహిత్య స్వభావాన్ని కొత్త అర్థమిస్తాయి. శ్రీశ్రీ కవిత్వం సామాజిక స్పృహకు ప్రతీకగా నిలిచింది. సమాజంలో ఉన్న అసమానతలను ప్రశ్నించడం సాహిత్య ధర్మం. ఈ కవిత్వం ప్రజల జీవిత సమస్యలను ప్రతిబింబిస్తుంది. ఆ సామాజిక దృక్కోణమే కవి ప్రత్యేకత. అది సాహిత్య స్పృహ. ఈ సాహిత్య స్పృహలో సమాజాన్ని దర్శించడమే విశిష్టత. శ్రీశ్రీ కవిత్వం ఆధునిక ఆలోచనలకు గర్గదర్శకం. వారి ఆలోచనలు అప్పటి రాజకీయాలు, శ్రామికులు, నిరుద్యోగులు, అణగారిన వర్గాలు మొదలైనవారికి స్వరం ఇచ్చాయి. శ్రీశ్రీ సామాజిక స్పృహకు ప్రతీకగా నిలిచారు.

1. సమాజ దర్శనం

2. ఆ సమాజాన్ని మార్పు వైపునకు నడిపించే సాహిత్య స్పృహ.

సాహిత్య స్పృహను వ్యక్తం చేయడానికి శాస్త్రీయ సాహిత్య సౌందర్యాలను కూడా వినియోగం చేస్తారు. ఆచార కాలం నుండి బహుజనుల బలాన్ని, కంటికి కనిపించే

“శారీర బలమే కాదు, గాఢమైన మానసిక బలమూ,”

అని భావించారు – మార్క్స్

నగరి జీవనము, శ్రమజీవుల్ని పరిశీలన పద్ధతిగా మారింది. ఈ అంశం జీవన సంఘర్షణలోని దృశ్యాలను స్పష్టంగా చూపిస్తుంది. ఆధునిక వ్యవస్థలో అసమానతలపై దృష్టి దిగబడింది. సంఘర్షణ ద్వారా అసమానత యథార్థాలను చూపిన సాహిత్యం మార్గదర్శకంగా మారింది. వారి రచనలు ఆ పోరాట గమనానికి కంటి పోయాయి. రచయిత శ్రీశ్రీ అని అంటారు.

“రాజులు మారే రోజులు మారే

పాలన చేసే పద్ధతి మారే

మానవ దోపిడీ అదే విధంగా ట్రైల్ లాగ

సంసారం పెంచే తీగలు మారే

పాలకుల తీగలు మారే

మానవ దోపిడీ అదే విధంగా కొనసాగుతుంది"

— భూమి కోసం

"సాగరం వెనక శ్రమ వాసం తిరుగుతున్నా

యుద్ధాన్ని చేసినవాడు తీరము చేరుతున్నా"

— వేదన

రాజకీయ వ్యవస్థపై విమర్శనాత్మక దృష్టితో కవిత్వం నిలబడుతుంది. కపటపు వ్యవస్థలను గద్దిస్తుంది.

ప్రజాస్వామ్యాన్ని గౌరవిస్తుంది.గౌరవ పూర్వక భావం

"మనసును రెచ్చగొట్టే పదజాలం ప్రయోజనంగా"

"మెడల తాళాలు ధరించిన మానవజీవులు

కడుపెరగ కప్పపడి పని చేయలేక గూడు విడిచి

ఉడిమూల జీవితాలు మారుస్తున్నారు"

— వెలుగు నీడలు

అని శ్రీశ్రీ ఆవేదన వ్యక్తం చేస్తూ, వర్గ మధ్య ఘర్షణ కోసం ఎద్దేవా చేస్తారు.

"ఇదంతా కష్టం చూడని వికారం

వాళ్ల చేతిలోనే మన కారం"

— లోక దోపిడీ

అని వర్గీయ వ్యవస్థలపై తీవ్రంగా శ్రీశ్రీ ప్రహరిస్తారు.

సాహిత్య తరంగిణి

(తెలుగు పరిశోధన పత్రిక)

Indexed in: Google Scholar, Academia, Internet Archives etc.
A Peer-Reviewed Telugu Journal; Volume-1, Issue-2, (Oct-Dec), 2024

ఏ కాలం నాటి సాహిత్యమైనా అది సామాజిక పరిస్థితులకు అద్దం ప్రతిబింబంగా నిలవాలి. అప్పటి సామాజిక వసరాలకు అనుగుణమైన సాహిత్యాన్ని సృష్టిస్తుంది. సమాజంలో దిన్న వర్గం మనుగడ కోసం వాడుకునే సంస్కృతి తత్వం సమాజాన్ని విభజించే శక్తిగా పనిచేస్తుంది.

బూర్జువా వ్యవస్థలో పెట్టుబడి ఆధిపత్యం ద్వారా జీవన దోపిడీని చేసే తీరు తిరస్కరించక తప్పదు. నాగరిక సమాజం పేరుతో జరుగుతున్న వర్గ విభజన, ఆధిపత్య దోపిడీ వ్యవస్థలను బహిర్గతం చేయడమే వర్గస్పృహ గల సాహిత్య లక్ష్యం.

పెట్టుబడి, భూస్వామ్య వ్యవస్థలు శ్రమ విలువను నశింపజేసే వలలుగా---- సమాజంలో పనిచేస్తున్నాయి.

"తీగం పట్టి వేసి నాట్యానికి

ఉడివి నలిపి చర్మం చాకిరి

అడుగుడుగు వేదన మెత్తబడినా

దోపిడీ చేసే నిపుణుల చక్రాలు

ప్రజల నరాల్లో ప్రవహిస్తే

కొలువేస్తే రాజ్యము

శవాల మీద నిలబడే మూర్ఖ

రక్తాన్ని తాగే రాజ్యము"

— ప్రతికారం - చావాలా

నాయకులు అధికార కోసం విప్లవ భావాలను ఉపయోగించి ప్రజల్ని ఉద్యమ దారిలో నెట్టే క్రమంలో స్వార్థ కోణం దాగి ఉండటం స్పష్టంగా కనిపిస్తుంది. ఎక్కడో సామాజిక కోణం ఎదురు తిరిగితే కూడా నాయకులు తమ అధికారాన్ని నిలబెట్టుకునే ప్రయత్నం చేస్తారు. అలా చేయడం వర్గీయ వ్యవస్థలో విప్లవ విరోధి చర్యగా మారుతుంది.

సాహిత్య తరంగిణి

(తెలుగు పరిశోధన పత్రిక)

Indexed in: Google Scholar, Academia, Internet Archives etc.
A Peer-Reviewed Telugu Journal; Volume-1, Issue-2, (Oct-Dec), 2024

"ప్రజల బలం చేతుల విశ్వాసం చెరిగినప్పుడే
అప్పుడు తిరుగుబాటు ఎదురు పుంజుకుని
నరాలను మేలుకొలుపుతుంది" అని ఆ కవి హెచ్చరిస్తాడు.

— ప్రతికారం – చావాలా

అలా బూర్జువా వ్యవస్థపై ప్రజల పోరాటాన్ని రేకెత్తించిన కవిగా శ్రీశ్రీ ఎదుగుతారు. సమాజంలో మార్పులను కోరే మార్గం సాహిత్య సృష్టి భవిష్యత్తును తీసుకువెళ్లే దిక్సూచి అవుతుంది. ఒక కవిత మనిషి కళ్ళు తెరిపించే శక్తిని కలిగి ఉంటుంది. కవి తన కవిత్యం ద్వారా వ్యక్తిగత బాధలను కాదు – సామూహిక వేదనలను వ్యక్తం చేస్తాడు. అందుకే శ్రీశ్రీ తన కవిత్యం ద్వారా దుఃఖంలో ఉన్న శ్రమజీవుల స్వరాన్ని వినిపించాడు. ఆ వర్గం అందరి జీవన పరిస్థితులను బలంగా చిత్రించాడు. అపారమైన నిరాశలోనూ పోరాటానికి పిలుపునిచ్చాడు. కవిగా మాత్రమే కాదు, ఒక సమాజ చైతన్యవంతుడిగా తన కర్తవ్యాన్ని నిర్వహించాడు. అందుకేనని సమాజంలో మార్పు రావడానికి సాహిత్యం కారణమని ఆయన శ్రీశ్రీ నమ్మారు.

"మనుషుల కళ్ళలోకి నేరుగా చూసే
మనుషుల కళ్ళలోకి నవ్వులు నూరే
మనుషుల కళ్ళలోకి భయంకరమైన వేదన
చెదిరిన సమాజాన్ని నిలబెట్టగలదు
మనుషుల్ని మేల్కొలుపుతుంది."

— గాంధారి గర్జనం

అలాంటి మానవతా దృక్పథంతో బాదిత వర్గాల మార్పు ఏది చేయగలదో స్పష్టంగా చూపించాడు. సమాజంలో ఉన్న దోపిడీ వ్యవస్థలను బహిర్గతం చేశాడు. పేదలపై జరుగుతున్న అన్యాయాన్ని ప్రశ్నించాడు. సామూహికంగా శక్తి తిరగబడితే పరిస్థితిని మార్చగలమని ఆశను చాటాడు.

సాహిత్య తరంగిణి

(తెలుగు పరిశోధన పత్రిక)

Indexed in: Google Scholar, Academia, Internet Archives etc.
A Peer-Reviewed Telugu Journal; Volume-1, Issue-2, (Oct-Dec), 2024

“భారతి వారి గీత ఈ లోకంలో సమస్త గాయాలకు

ఎర్రటి వార యమునా తీరం”

— పంచమ కాలము

అలాంటి పద్యాలు ప్రజల హృదయాల్లో కదలికను కలిగించి ఎదురు తిరిగే ధైర్యాన్ని పెంచాయి. వర్గ పోరాటం ద్వారా సమానత్వం సాధించవచ్చనే భావనను ప్రచారం చేశాడు. ఈ విధంగా శ్రీశ్రీ ఆధునిక కవిత్వానికి దిశను నిర్దేశించాడు. భారతదేశంలో ప్రజాస్వామ్యం వికసించాలి. ఈ ప్రజాస్వామ్యంలో సామాన్య ప్రజల జీవన పరిస్థితి మారాలి. శ్రమజీవుల బాధ యధార్థంగా మారి నిలవాలి, నిర్లక్ష్యపు ధోరణి తొలగాలి. చావి చాలని పూరి గుడిసెలో కాంక్షలకు మంటలు! మనుషులు లేని అబద్ధాల్లో ఎదిగిన నాయకులు, బలహీనులపై శక్తిని ప్రదర్శిస్తూ వర్గభేదాలను పెంచారు. వర్గస్పృహ మేల్కొంటేనే ఈ దోపిడీని మనం ఆపగలం. ఈ వర్గస్పృహ నిరాశలకు, నిర్లక్ష్యాలకు, నిర్బంధాలకు లోనవుతుంది. కానీ చివరికి కాలాన్ని సంస్కరించే సామర్థ్యం సాహిత్యానికే ఉంటుందని విశ్వసించిన కవి – శ్రీశ్రీ అని చెప్పవచ్చు.

సమాజంలో ఉన్న దోపిడీ వ్యవస్థల్ని కవిత్వం ద్వారా ప్రశ్నిస్తూ ముందుకు సాగిన వాడే వామపక్ష కవి అంటారు. శ్రీశ్రీ తన కవితా సంపదతో కమ్యూనిస్టు భావజాలాన్ని వ్యాప్తి చేశాడు. నిరాశలో మునిగిన శ్రమజీవులకు ఆశను నింపాడు.

“లేచు రంగు సూర్యుడి

నవ్వు రంగు చంద్రుడి

కలలు రంగు భవిష్యత్తు

ఎదురు రంగు అడుగులు”

— పంచాల – వృద్ధాప్యం

లేచు రంగు సూర్యుడి, నవ్వు రంగు చంద్రుడి ప్రతీకలతో నూతన ఆశలను, భవిష్యత్తును సూచిస్తూ కవి ప్రజల్ని మేల్కొల్పిపాడు. ఎదురు రంగు అడుగులు ప్రజల పోరాటానికి సంకేతం. ఎదురు రంగు యుక్తి ద్వారా ప్రమాణాలను తిరగరాసేందుకు పై మానవ రంగు గీతలు శ్రీశ్రీ రచించిన మంత్రాలుగా మారాయి. ఎదురు తిరిగే ధైర్యం లేకుంటే మానవ సమాజం ముందుకు సాగలేదని ఆయన దృఢంగా విశ్వసించాడు. అందుకే వర్గస్పృహ దిశగా ప్రజలను ప్రేరేపించాడు.

"రక్తముక్తి కోసం పోరాడే కవిని చంపే ప్రయత్నం. అతనికే ధైర్యం ఉంటుంది. నేను బ్రతికున్నంత వరకూ కవిగా కాదు, నేను వాదించడమే ప్రజల కోసం.

ఈ ప్రజల నమ్మకమే నాలేని శక్తి. నిర్బంధాల్ని చీల్చుకుంటూ, నేనొక వ్యక్తిగా కాదు, సమూహంగా కదిలే కవి. కావున నా కవిత్వం వ్యక్తి కోసం కాదు - ప్రజల కోసం."

అని శ్రీశ్రీ తన రచనల ద్వారా స్పష్టంగా ప్రకటించాడు. ఈ భావన ఆయన కవిత్వానికి కేంద్ర బిందువుగా నిలిచింది. వ్యక్తి కన్నా సమాజమే ముఖ్యమని నమ్మిన కవి. అందుకే ప్రజల పోరాటమే తన పోరాటమని ప్రకటించాడు. పంచాల - వృద్ధాప్యం : సమాజంలో ఉన్న శక్తి వినియోగం ఎలా ఉండాలనే అంశాన్ని వివరిస్తుంది. మూలధనంలో ధనిక వర్గాలు నియంత్రణ చూపితే పేద వర్గాలు నలిగిపోతాయని హెచ్చరిస్తాడు. వర్గాల మధ్య సమానత్వం లేకుంటే సమాజం నిలబడదని హెచ్చరిస్తాడు. వర్గస్పృహ లేకుండా ఏ సమాజం ముందుకు సాగలేదని స్పష్టం చేస్తాడు. సంఘర్షణ ద్వారా యుక్తి సాధన శ్రీశ్రీ కవిత్వంలో ప్రధాన లక్షణం. శ్రమజీవుల యుక్తి కోసం చేసిన పోరాటమే కవిత్వానికి ఒక అర్థాన్ని ఇస్తుంది. అందుకే శ్రీశ్రీ ఆధునిక తెలుగు కవిత్వానికి ఒక దిశానిర్దేశం చేశాడు.

పిల్లలు వారి తల్లిదండ్రులు

“ఎంతమంది వెలసిన ప్రపంచాన్ని కదిలిన జీవితాలే మార్పాయి” అని చెబుతూ, పాత భావజాలం కూలిపోవాల్సిన అవసరాన్ని సూచించాడు. సమాజంలో కలిగే మార్పులు ప్రజల చైతన్యంతోనే సాధ్యమని నమ్మాడు. వర్గస్పృహ ద్వారా యుక్తి, శక్తి అవతరించినదని

“మనుషుల మధ్య ప్రాథమిక ప్రశ్నలు” ద్వారా నిరూపించడానికి ప్రయత్నించాడు. కాబట్టి ఆయన కవిత్వం “శ్రమజీవుల ఆశయాలకు ప్రతిబింబమైన మానవత్వం”

— వ్యక్తి కవిత్వం

అలాంటి భావన వర్గస్పృహకు బలమిచ్చే మార్గంగా భావించవచ్చు. అలాగే

“నన్ను నిజంగా ప్రేమించవచ్చు

నీ కోసం ప్రాణం ఇవ్వవచ్చు”

సంబంధం వ్యక్తిగతమైనది కాదు సమూహాత్మకం అని భావిస్తాడు. అలాగే “వ్యక్తి మధ్య మానవ సంబంధాలు వలె దోపిడి”

— వ్యక్తి కవిత్వం

అనుభవాలను, ఆశయాలను కవి దర్శనంలోకి తీసుకువస్తాడు. అది దర్పణంలా, కవిత్వంలో ఒక ఆత్మస్వరూపంగా మారిపోతుంది. ఆ సంబంధం సమాజంతో ముడిపడి ఉంటుంది. సంబంధం అనేది కేవలం వ్యక్తిగత జీవితమే కాదు. దాన్ని సమాజ జీవన సందర్భంలో చూడాలి. వ్యక్తి ధర్మంలో బాధ్యతలు ఉన్నట్లే సమాజంలో బాధ్యతలు ఉంటాయి.

సాహిత్య తరంగిణి

(తెలుగు పరిశోధన పత్రిక)

Indexed in: Google Scholar, Academia, Internet Archives etc.
A Peer-Reviewed Telugu Journal; Volume-1, Issue-2, (Oct-Dec), 2024

“గాడ్ నీళ్లు పుట్టు తీయ నెరుపై పోతా
గాడ్ నీళ్లు అలజడిగా పడితే నిలువా
చెదిరిన జీవితాల చిగురించేదేమో”

— వెలుగు నీడలు

అనుభవాల సంబంధాన్ని వ్యక్తి పరమార్థంగా చూడకూడదు. కవితలో ‘కళలు, మనుషులు’ అనే భావనలు సామాజికంగా నిర్మితమైన వెలుగు నీడలుగా వ్యక్తమవుతాయి. అందుకే వాడుక భాషను ప్రయోగించడం. అనుభవాన్ని వ్యక్తిలో అమరింపజేసి కవిత్వాన్ని సృష్టించే కవులు అనే అభిప్రాయాన్ని వెల్లడించడంలో శ్రీశ్రీ అగ్రగణ్యుడు. కవిత్వంలో మనం వ్యక్తి సాధించినవి కాదు దానికి కారణమైన వ్యవస్థల ఆవరణం.

“ఆధిపత్య అనివార్యంగా అధికారాలను తెస్తే
శోషణ మరుగున దాగి సమాజంలోకి
విద్రోహ శక్తి నిద్రలేస్తుంది
శోషణ శాశ్వతం కాదు గదా!”

— వెలుగు నీడలు

ఈ కవిత సమాజాన్ని ప్రశ్నించే అర్థస్వరూపంగా నిలుస్తుంది. మనిషిని వాడు ఎలా ఉపయోగించుకుంటున్నాడో స్పష్టంగా చూపిస్తుంది. ఇది కవికి గల దృష్టిని తెలియజేస్తుంది. ఈ దృష్టిలో సామాజిక జీవితం. పుట్టుక విలువలు మనిషిని అలా అంతర్ముఖ జీవితం నుంచి బయటకు తీసుకువచ్చి సమాజంలో భాగం చేయాలనే ఆలోచనతో రచనలు రూపొందాయి. ఆంధ్ర దేశ కవులలో భక్త యోగి అయిన

ఆధ్యుడు

త్యాగి

"అన్నమయ్య,

అన్నమాచార్యుడు

ఈ లోకమున సర్వోన్నతుడు"

సింధూ నదీ తీరంలో భక్త యోగి అయ్యిన ఆధ్యుడు త్యాగి. అలా "భక్త యోగి" అన్న కీర్తిని పొందిన వాడు.

"కాళిదాసు భక్త యోగి తేల్చ దొంగం"

॥ దశావతారం ॥

అన్నమయ్యలు, అన్నమాచార్యుల కీర్తి దేశకాలాల్ని దాటి నిలిచిపోయింది. ఆయన రచనలు, భావప్రధానత, కవిత్వ సౌందర్యం అన్నీ అనిర్వచనీయమైనవి. ఆ సంకీర్తన సాహిత్యం నేటికీ మార్గదర్శకంగా నిలుస్తోంది. సంకీర్తన అనేది కేవలం భక్తికి పరిమితం కాదు. దానిలో జీవన తత్వం ఉంది. కవిత్వ ధారలో దైవసాన్నిధ్యం ఉంది. అన్నమయ్య పద్యాలు మనసుని వాసనలతో నింపే శక్తి కలవవి.

"గాడి మీద పువ్వులు ఊరే నేలపై పొంగ

ఆది మీద ఆకాశం వలస చేరగా

చెరువుల నిండిన చిరునవ్వులేమో"

॥ తెలుగు నీతులు ॥

అన్నమయ్య సంకీర్తనలలో భక్తి పరమార్థం మాత్రమే కాకుండా లోకజ్ఞానం, నీతి, సంస్కారం అన్నీ ప్రతిఫలిస్తాయి. అందుకే ఆయన కీర్తనలు కాలాన్ని దాటి నిలిచిపోయాయి. అన్నమయ్య కీర్తనలు

సాహిత్య తరంగిణి

(తెలుగు పరిశోధన పత్రిక)

Indexed in: Google Scholar, Academia, Internet Archives etc.
A Peer-Reviewed Telugu Journal; Volume-1, Issue-2, (Oct-Dec), 2024

అనంతమైన కాంతి సౌరభాన్ని పంచుతాయి. భక్తిని జీవనంగా మార్చే శక్తి వాటిలో ఉంది. పొతనలో మనం విన్న సాహిత్యాన్ని కాని దానికి కారణం అన్నమయ్య.

"అనాథుడా అనాథుల్ని ఆదరించువాడవు లే

లోక పరమున దారి చూపించువాడవు

నీది దయల తాట నెరిగిన రాదు

శ్రీనివాసా! అదియే నీర్ గుణం."

|| తెలుగు నీతులు ||

ఈ భక్త సాహిత్యం ప్రభావంతో అనేక రంగాలలో అన్నమయ్యల ప్రభావం కనిపిస్తుంది. మనసును వాచ్యంగా శుద్ధిచేసే శక్తి దీనిలో ఉంది. ఇది ఒక్క వ్యక్తి సృష్టి మాత్రమే కాదు. ఇది ఒక సంప్రదాయం, ఒక జీవన విధానం. ఇది కాలాన్నీ గడ్డల్నీ దాటి నిలిచిన తత్వజ్ఞానం. ఈ దివ్య గుణం అనిర్వచనీయమైనది. కాలాన్నీ కాలాన్ని విభజించే మనిషి స్వభావాన్ని, పరిమితులను చెరిపేసే శక్తి ఇందులో దాగి ఉంది. ఈ దివ్యసంపదే మనిషిని ఒక కళాకారుడుగా మారుస్తుంది. భక్తి అంటే ఆత్మ శుద్ధికి మార్గం. ఈ కీర్తనలో శాశ్వతత్వం దాని బలం. భక్తి విలువలు కనుమరుగవుతున్న ఈ కాలంలో అన్నమయ్య కీర్తనలు ఒక నిత్య దీపంలా నిలుస్తూ మనకు మార్గం చూపుతున్నాయి.

సూచన గ్రంథాలు

శ్రీశ్రీ. మహాప్రస్థానం. హైదరాబాద్: విశాలాంధ్ర పబ్లిషింగ్ హౌస్, 1950.

శ్రీశ్రీ. ఖడ్గసృష్టి. హైదరాబాద్: విశాలాంధ్ర పబ్లిషింగ్ హౌస్, 1966.

శ్రీశ్రీ. శ్రీశ్రీ రచనలు (సంపుటాలు). హైదరాబాద్: విశాలాంధ్ర పబ్లిషింగ్ హౌస్, వివిధ సంవత్సరాలు.

శ్రీశ్రీ. సాహిత్యం - సమాజం. విజయవాడ: ప్రజాశక్తి బుక్ హౌస్, 1978.

సాహిత్య తరంగిణి

(తెలుగు పరిశోధన పత్రిక)

**Indexed in: Google Scholar, Academia, Internet Archives etc.
A Peer-Reviewed Telugu Journal; Volume-1, Issue-2, (Oct-Dec), 2024**

బూదరాజు, రాధాకృష్ణ. మహాకవి శ్రీశ్రీ: జీవితం మరియు సాహిత్యం. న్యూఢిల్లీ: సాహిత్య అకాడమీ, 1996.
కేతు విశ్వనాథ రెడ్డి. అభ్యుదయ సాహిత్య చరిత్ర. హైదరాబాద్: తెలుగు విశ్వవిద్యాలయం, 1985.
నాగభూషణ శర్మ, ఎన్.వి. ఆధునిక తెలుగు కవిత్వ చరిత్ర. హైదరాబాద్: తెలుగు అకాడమీ, 1992.
వీరభద్రరావు, చేకూరి. తెలుగు సాహిత్య విమర్శ: ఆధునిక ధోరణులు. హైదరాబాద్: విశాలాంధ్ర పబ్లిషర్స్, 1990.
అభ్యుదయ రచయితల సంఘం. విప్లవ కవిత్వం - సామాజిక నేపథ్యం. గుంటూరు: అభ్యుదయ రచయితల సంఘం, 1975.